

משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף אמנויות
הפיקוח על הוראת התאטרון

"האחר הוא האני"

בתהליכי הוראת התאטרון
בחטיבה העליונה

אפי וישניצקי לוי

מנהלת תחום הדעת תאטרון

וצוות הפיקוח על הוראת התאטרון

תשע"ד

מבוא

כיום אנו מבינים, כי שוויון מהותי פירושו קבלת השונה ויצירת עולם שבו כל אדם יוכל לקיים את שונותו ולשמור על כבודו. חברה פלורליסטית-שוויונית היא חברה המכירה בקבוצות החלשות שבקרבה ומעניקה להן יחס מועדף לפי הצורך, תוך כיבוד האוטונומיה שלהן. כדי להגיע לכך יש לעבור תהליך ארוך וקשה, הכרוך בשבירת סטריאוטיפים ובהתפקחות מדעות קדומות, במציאת היכולת להעניק לאחר כבוד ואמון. אחד מהנושאים בתכנית הלימודים בתאטרון בחטיבה העליונה עוסק בסוגיות חברתיות ותרבותיות בדרמה ובתאטרון הישראלי ובה נלמדות הסוגיות: ביטויי שונות: מגדריים, חברתיים, אתניים ותרבותיים. סוגיה זו מקבלת התייחסות ישירה בבחינת הבגרות העיונית בשאלות העוסקות בנושאים כמו: יחיד מול חברה, דרך העיצוב של דמויות מיעוטים כמשקפת מציאות ישראלית. במסגרת בחינות הבגרות המעשיות התלמידים בוחרים לשחק, לעצב דמויות מתוך רפרטואר המחזאות העולמית והישראלית. ההתנסות במסגרת שיעורי המשחק, דרך עיצוב הדמויות והקונפליקטים הדרמטיים, מחזקת את היכולת האמפתית כחלק אינטגרלי מהחשיבה וההתנסות היומיומית של התלמיד. המיומנות הנרכשת בעיצוב דמות בתאטרון, יוצרת תהליך אמפתי. ההתבוננות בדמות הבדיונית ובמציאות הסובבת אותה, בהקשר של עבודה משחקית, היא התבוננות נטולת שיפוט. הכוח הגלום במעשה עיצוב הדמות מאפשר את קיומו של מנגנון אמפתי משמעותי יותר וזמין יותר מתוך הבנה טובה יותר וקבלה של "האחר".

דרכי הערכות

במסגרת המהלך הערכי – חברתי "האחר הוא אני", בחרנו השנה להתייחס בחטיבה העליונה ליום המאבק הבינלאומי בגזענות המצוין בעשרים ואחד במרץ, יום ביעור האפליה הגזעית הבין-לאומי. יום זה הוכרז בשנת 1966 בעקבות אירוע טראגי, שזעזע עמוקות את מצפון העולם: טבח ילדים – תלמידי בית-ספר, שהפגינו נגד חוקי האפרטהייד – בידי המשטר הגזעני של דרום אפריקה.

במסגרת ההצעות לפעילויות ושילוב הנושא בתהליכי ההוראה,

1. נציע אסופות תרגילים, דגמי הוראה, המלצות לטקסטים דרמטיים העוסקים בנושא הגזענות ודחיית האחר, התנסות בתהליכים ובטכניקות של תיאטרון חברתי.
2. נתכנן יום תאטרון, מפגש תלמידים בו נוכל להציג את עבודות התלמידים הקשורים בנושא.
3. נערוך תערוכה וירטואלית של כרזות להפקות או למונולוגים דיאלוגים בהן יינתן ביטוי לפרשנות של התלמידים את הנושא ואת המחזה באופן ויזואלי.

4. השנה אנו מבקשים להעלות את המודעות לעשייה בתחום התיאטרון בבתי הספר. נשמח לפרסם סיפורים מהשטח, תמונות ודיווח על אירועים בהם לקחו חלק תלמידי התיאטרון. פרסום זה יעלה לאתר משרד החינוך, ייתן במה לעשייה המבורכת בתחום, ויעורר עניין של כלל הקוראים.

הצעות לתהליכי הוראה

- בתכנית הלימודים מומלץ ללמד את אחד מהמחזות המוצעים כחלק מתכנית ההוראה, תוך התייחסות לנושאים: אפיון הדמויות, היחסים בין הדמויות, עיצוב הדמויות על רקע מקום וזמן.
- עיון וניתוח בטקסטים מהעיתונות ומהרשת העוסקים בנושא אירועי גזענות בשנים האחרונות
- הצגת חומרים דוקומנטריים כמו: סרטונים, תמונות, עדויות, כבסיס לכתיבה והצגה של סצנות בימתיות
- עיסוק בנושאים וברכיבי שפת התיאטרון כמו: הדיאלוג, הקונפליקט ככלי לשינוי, השחקן והדמות: גילום דמות האחר ככלי להכלתו, ה"טייפ" והסטראוטיפי"- תיוג: יתרונות וחסרונות
- התנסות בתהליכים ובטכניקות של תיאטרון חברתי- קהילתי כגון: תיאטרון פורום, קבוצות מפגש (קונפליקט), תיאטרון המדוכאים – על פי משנתו של אוגוסטו בואל
- צפייה בהצגות העוסקות בנושא הגזענות וקבלת האחר
- צפייה באירועים/מופעים קהילתיים המשלבים אוכלוסיות מיוחדות ואו העוסקים בנושא הגזענות

דוגמאות למחזות ישראליים בהם מופיעות דמויות המייצגות חברה של "אחרים":

"ילדי הצל" מאת בן ציון תומר, "לוקאס הפחדן" מאת ניסים אלוני, "כפר" מאת יהושע סובול, "בובה" מאת הלל מיטלפונקט, "אדם בן כלב" מאת יורם קניוק ובעיבוד של אלכסנדר צ'רבינסקי, "נמר חברבורות" מאת אהרון שבתאי, "נפש יהודי" מאת יהושע סובול, "קרומ" "חפץ" "יאקיש ופופצה" מאת חנוך לוין, "קזבלן" מאת יגאל מוסינזון, "מיי פירסט סוני" מאת בני ברבש, "תזמורת על תנאי" מאת שמואל הספרי עפ"י ספרה של פניה פנלון, "הילד שמאחורי העיניים" מאת נאווה סמל, "כשחביתה נוגעת בסלט" מאת מיכאל מוריס רייך, "ביבוף" של יוסי הדר, "מהגר עובר ושב", יוסף מונדי, "אנשים קשים", יוסף בר יוסף, "משוגעת", יעל רונן, שחור על גבי לבן מאת אפרים קישון

דוגמאות למחזות מן המחזאות העולמית בהם מופיעות דמויות המייצגות חברה של "אחרים":

"האי" מאת אתול פוגארד, "על עכברים ואנשים" מאת ג'ון סטינבק, "הבחורים בדלת ממול" מאת טום גריפין, "בלרינה" מאת ארנה סקואן, "וויצק" מאת גיאורג ביכנר, "החייל האמיץ שוויק" מאת ירוסלב האשק, "קרנפים" מאת אז'ן יונסקו, "גזע" מאת דיויד מאמט, "מר גרין" מאת ג'ף ברון, "תמונות ציד מבוואריה תחתית" מאת מרטין שפר, "ביבר הזכוכית" מאת טנסי ויליאמס, "איולף הקטן" מאת הנריק

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף אמנויות
הפיקוח על הוראת התיאטרון

איבסן, "שמנה" מאת ניל לאביוט, "כל החיים לפניו" מאת אמיל אז'אר ובעיבוד קסבייה ג'יאר, "קרול" של סלבומיר מרוז'ק, "בילי רגל עקומה" מאת מרטין מק'דונה, "נוף ילדות" מאת דניס פוטר, "התרוממותו של בנו כופתא בוכתא" מאת אלברטו אינוראטו, "המכוער" מריוס פון מיינבורג, "אנדורה" למקס פריש, "שעונים" מאת דן קלאנזי, "מועדון ארוחת הבוקר" מאת ג'ון יוז, "אגנס של אלוהים" מאת ג'ון פילמייר, "מלאכים באמריקה" מאת טוני קושניר, "בי מיי בייבי" מאת אמנדה וויטינגטון, "הא הא" מאת ג'ניפר דאוסון, "איש הגשם" מאת בארי מורו ורונאלד באס, "קן הקוקיה" מאת דייל וסרמן, "כמעט נורמאלי" מאת בריאן יורקי, "טומי תם" מאת אוראנד האריס, "בית ספר לנשים" מאת מולייר, "שעת הילדים" מאת ליליאן הלמן, "דון פרלימפלין ואהבתו לבליסה בגן ביתו" מאת פדריקו גרסיה לורקה. "אבודים ביונקרס", ניל סיימון, "דני והים הכחול", ג'ון פטריק שנלי, "כולם רוצים להוליווד", מרטין מק דונה, "מר ברינק", פול אוסבורן

דוגמאות למחזות קלאסיים בהם מופיעות דמויות המייצגות חברה של "אחרים":
"הסוחר מוונציה" מאת ויליאם שקספיר, "אדיפוס בקולונוס" מאת סופוקלס, "אותלו" מאת ויליאם שקספיר.